

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä sekä takuueläkkeestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä sekä takuueläkkeestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta (HE 137/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Rauno Anttila, opetus- ja kulttuuriministeriö
- puheenjohtaja Leena Harkimo, valtion liikuntaneuvosto
- pääsihteeri Tiina Kivisaari, Suomen Paralympiakomitea
- asiantuntija, liikuntatieteiden lisensiaatti Rainer Anttila, Valo Valtakunnallinen liikuntaja urheiluorganisaatio ry ja Suomen Olympiakomitea
- toiminnanjohtaja Kristiina Danskanen, Suomen Valmentajat ry
- hallituksen jäsen Juha Mieto, Suomen Olympiavoittajat ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Sivistysvaliokunta pitää hallituksen esityksen sisältämää ehdotusta ylimääräisestä urheilijaeläkkeestä erittäin hyvänä ja kannatettavana. Valiokunta toteaa, että urheilijaeläkkeestä on keskusteltu jo lähes 20 vuotta. Nyt käsitellyssä oleva urheilijaeläke kohdistuu 60 vuotta täyttäneisiin, pääsääntöisesti olympiavoittajiin ja harrastusuralla menestyjiin, joiden eläke on pitkältä urheilu-urasta ja tästä johtuneesta

ansiotulojen vähäisyydestä johtuen jäänyt toimeentulon kannalta hyvin pieneksi. Urheilijaeläkejärjestelmä osaltaan lisää urheilun arvostusta tärkeänä kulttuurin muotona, ja saajalleen urheilijaeläke on tunnustus merkittävästä urheilu-urasta.

Sivistysvaliokunta korostaa, että esityksestä aiheutuvat taloudelliset kustannukset valtiolle ovat marginaaliset suhteessa esityksen inhimillisiin ulottuvuuksiin. Monet ikääntyneet suomalaiset olympiavoittajat ovat saavuttaneet maailmanurheilumenestystä aikana, jolloin ei ollut eläketurvajärjestelyjä tai merkittäviä taloudelli-

sia palkintoja. Sen vuoksi on valiokunnan arvion mukaan perusteltua, että valtio on tukemassa heidän vanhuuden aikaista toimeentuloaan.

Eläkkeen myöntäminen

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan elossa olevia suomalaisia olympiavoittajia on tällä hetkellä yhteensä 51, joista 21 on 60 vuotta täyttäneitä. Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että erityisestä syystä eläke voitaisiin myöntää myös muusta merkittävästä kansainvälisestä urheilurasta. Valiokunta muistuttaa, että kaikki urheilulajit eivät ole olympialajeja.

Esitys on asiantuntijalausunnon mukaan erityisen tärkeä urheilulajeille, joissa urheilijat eivät koskaan, edes menestyessään urheilullisesti, ansaitse rahaa urheilu-urallaan. Eri urheilulajien kesken on myös suuria eroja esimerkiksi siinä, mistä urheiluun liittyvistä kustannuksista urheilijat itse joutuvat vastaamaan ja miten sosiaaliturva kertyy. Sivistysvaliokunta muistuttaa pääministeri Kataisen hallituksen hallitusohjelman linjanvedosta, jossa painotettiin toimenpiteitä urheilijoiden sosiaaliturvan kehittämiseksi.

Sivistysvaliokunta korostaa erityisesti hallituksen esityksen perustelujen kirjausta siitä, että lakia sovelletaan myös vammaisurheiluun. Valiokunta ehdottaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että se mietinnössään korostaisi vammaisurheilun ja yksittäisen urheilijan uran nauttimaa suurta arvostusta ja esim. paralympialaisissa saavutetun kultamitalin merkittävyyttä myös harkittaessa urheilueläkkeen myöntämistä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu eläkejärjestelmä sisältää lukuisia harkinnanvaraisia tekijöitä, tärkeimpänä urheilu-uran merkittävyyden arviointi, kun hakijalla ei ole olympiavoittoa. Urheilijaeläkejärjestelmän arvostus tulee jatkossa riippumaan eläkkeen myöntämistä koskeviin päätöksiin liittyvien periaateratkaisujen tasapuolisuudesta ja yleisestä hyväksyttävyydestä. Asian jatkovalmisteluun on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Eläkkeiden rahoitus

Vuoden 2015 valtion talousarvioesityksen momentilla 29.90.50. (Veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen) on varattu mm. 300 000 euron määräraha Pro Urheilu -tunnustuspalkintoihin sekä olympiavoittajien eläkkeisiin. Tästä määrärahasta arvioidaan eläkkeiden osuuden olevan 220 000 euroa.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että urheilijoiden eläke rahoitettaisiin valtion tulo- ja menoarviosta, kuten taiteilijaeläkkeet ja niihin liittyvät perhe-eläkkeet sekä sanomalehtimieseläkkeet, joihin urheilijaeläkkeitä voi hyvin verrata. Urheilijaeläke asettunee samalle tasolle kuin taiteilijaeläke eli enimmillään noin 1 300 euroon. Valtion tulo- ja menoarviosta tuleva rahoitus varmistaisi eläkejärjestelmän jatkuvuuden. Näin rahoitettuna urheilijaeläkejärjestelmä ei myöskään vähentäisi muuhun liikunnan tai laajemmin kulttuurin ylläpitoon ja kehittämiseen jaettavien veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarojen määrää.

Urheilijan kaksoisura

Asiantuntijalausunnoissa on korostettu, että aktiivinen urheilu-ura kestää yleensä vain rajatun ajan ja urheilu-uran ajalta ansiotyöstä poissaolon sekä epäsäännöllisten tulojen vuoksi urheilijoiden sosiaaliturvan taso on pääsääntöisesti heikompi ja eläkekertymät usein hyvin alhaiset muihin työssäkäyviin verrattuna. Urheilijoiden kaksoisuraan liittyvät toimenpiteet on lausunnon mukaan nostettu paitsi Suomessa myös kansainvälisesti liikuntapolitiikan keskiöön.

Tällä hetkellä urheilijan vanhuudenturva järjestetään vakuutuksella, josta voidaan maksaa etuutena vanhuuseläkettä, kun urheilija on täyttänyt 65 vuotta. Vakuutus on pakollinen alle 43-vuotiaalle joukkueurheilijalle, joka saa Suomessa harjoitetusta urheilemisesta veronalaista palkka vuodessa vähintään 10 690 euroa (vuonna 2013). Yksilöurheilijan vastaava vakuutus on vapaaehtoinen.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että urheilijoiden tietoisuutta uran jälkeisen eläketurvan

merkityksestä vahvistetaan kaikissa yhteyksissä. Sivistysvaliokunta pitää myös tärkeänä edistää kaikkia toimenpiteitä, jotka vahvistavat urheilijoiden mahdollisuutta opiskella urheilu-uransa aikana. Erilaiset koulutusväylät, mm. urheiluakatemian tai toisen asteen (ml. urheilulukiot) suorittaminen, avaavat mahdollisuudet jatko-opiskeluihin ja siten varmempaan työllistymiseen urheilu-uran jälkeen ja tätä kautta parempiin toimeentulomahdollisuuksiin eläkeiässä.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäsen. Ritva Elomaa /ps
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok
Pauli Kiuru /kok
Kimmo Kivelä /ps
Sanna Lauslahti /kok

Silvia Modig /vas
Mika Niikko /ps
Ville Niinistö /vihr
Mikaela Nylander /r
Tuula Peltonen /sd
Simo Rundgren /kesk
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.